

VEROHALLINTO

Esikunta- ja oikeusyksikkö
PL 325
00052 VERO

LAUSUNTO

18.3.2019

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

Viite / Diaarinumero
VN/3071/2020
VN/3071/2020-OM-2

VH/1297/00.04.05/2020 (Verohallinto)

Viitaten oikeusministeriön tietopyyntöön automaattisen päätöksenteon käytöstä Verohallinto lähettää ohessa koosteen Verohallinnon automaattisista päätöksentekomenettelyistä. Koosteessa eivät ole mukana kaikki yksittäiset prosessit, joissa päätöksiä tehdään automaatioissa, mutta siinä on tietopyynnön ohjeistuksen mukaisesti esitetty tärkeimmät asiaryhmät ja erilaiset asiatyypit.

Oikeusministeriön tietopyynnössä esitettyjen kysymysten 3) ja 4) osalta Verohallinto lausuu lisäksi seuraavaa.

Kysymys 3 (Virkavastuun kohdentaminen, päätösten oikeellisuuden valvonta ym.)

Verohallinnon näkemyksen mukaan automaattisen päätöksenteon käsittelysäännön hyväksynyt virkamies (Verohallinnossa nämä ovat pääsääntöisesti ns. prosessinomistajia) on voimassa olevien virkavastuuta koskevien säännösten mukaisesti vastuussa vahvistamansa käsittelysäännön lainmukaisuudesta, kuten muistakin virkatoimistaan. Sama koskee käsittelysäännön toimeenpanoon osallistuneita henkilöitä. Lisäksi kukin henkilö, joka on osallistunut yksittäisen asian käsittelyyn, on voimassa olevien säännösten mukaisesti vastuussa virkatoimiensa lainmukaisuudesta ja asiassa tekemistään virheistä ja laiminlyönneistä.

Käsittelysäännön hyväksyneet ja vastuulliset virkamiehet ovat tarvittaessa selvitettävissä mm. Verohallinnon työjärjestysten määräysten ja muun dokumentaation perusteella. Yksittäisen asian käsittelyyn osallistuneet virkamiehet ovat lähtökohtaisesti selvitettävissä tietojärjestelmään talletettujen lokitietojen ja muiden tietojärjestelmään tai asiakirjoihin tehtyjen merkintöjen perusteella. Verovelvollisella ja muulla Verohallinnon käsittelemän asian asianosaisilla on oikeus kysyessään saada tieto siitä, onko asiansa ratkaistu automaattisessa päätöksentekomenettelyssä (siinä laajuudessa kuin verovalvonnan vaarantumiseen liittyvät viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetyn lain mukaiset salassapitoperusteet eivät muodosta estettä tiedon antamisen), kuka on hyväksynyt automaattisen päätöksenteon käsittelysäännön ja ketkä virkamiehet tai henkilöt ovat muutoin osallistuneet asianosaisen asian käsittelyyn.

Verohallinto varmistaa automaattisen päätöksenteon oikeellisuutta ennakkollisesti jo siinä vaiheessa, kun automaattisen menettelyn käyttöönottoa suunnitellaan ja

menettelyä toteutetaan. Käsittelysäännön toimintaa sekä riippuvuuksia ja vaikutuksia muihin prosesseihin ja tietoihin varmistetaan testauksilla.

Automaattisessa menettelyssä syntyvien päätösten oikeellisuutta valvotaan pääsääntöisesti Verohallinnon sisäisten ja asiakkaiden havaintojen ja palautteen perusteella. Lisäksi prosessinomistajat seuraavat automaattista päätöksentekoa mm. päätösten lukumäärätietojen ja niissä havaittavien poikkeavuuksien perusteella. Havainnot ja palautteet voivat antaa aiheen automaattisen päätöksenteon käsittelysääntöjen, mm. automaattisessa päätöksenteossa sovellettavien valikointikriteerien, tarkistamiseen.

Verohallinnon tarkoituksena on lisätä automaattiseen päätöksentekomenettelyyn liittyvää asiakasinformaatiota mm. kuvaamalla automaattisen päätöksenteon käyttöä eri asioissa sekä kertomalla asiakkaan oikeuksista saada tietoa asian käsittelytavoista ja vastuullisista virkamiehistä.

Kysymys 4 (Automaattisen päätöksenteon käyttöala tulevassa yleislaissa)

Automaattista päätöksentekoa koskevassa sääntelyssä tulee ottaa huomioon verotuksen luonne massamenettelynä ja päätösten perustuminen pääasiallisesti riidattomien seikkojen ja laissa säädettyjen kriteerien perustella tapahtuvaan päättelyyn ja laskentaan, joka ei edellytä virkailijan tapauskohtaista harkintaa. Sama koskee monia muita Verohallinnon käsiteltäviä asioita, kuten rekisteröintiasioita ja erinäisiä hakemusasioita, joissa päätös voidaan tehdä säädettyillä perusteilla ilman erityistä tapauskohtaista harkintaa.

Yleislainsäädännön ja verotusta koskevan erityislainsäädännön tulisi mahdollistaa päätöksen tekeminen kokonaan automatisoidussa menettelyssä siinä tapauksessa, että päätös tehdään asiakkaan ilmoittamien tietojen tai hänen vaatimuksensa mukaisesti. Päätös tulisi voida tehdä kokonaan automaattisessa menettelyssä myös silloin, kun asia on sen luonteinen, että se voidaan ja se on ratkaistavissa laissa säädettyjä kriteereitä soveltaen ilman virkailijan tapauskohtaista harkintaa. Tämän lisäksi yleislainsäädännön tulisi mahdollistaa mm. verotusta koskevan päätöksen tekeminen tietyissä asiaryhmissä ja erikseen määritellyin edellytyksin kokonaan automaattisessa menettelyssä muutoinkin (esim. ennakkoperintää koskevat päätökset, arvioverotukset veroilmoituksen puuttuessa jne.). Yleislain ja erityislain sääntelyn tulisi olla niin yleisesti muotoiltua, että se ei rajoittaisi uusien asioiden saattamista automaattisen päätöksenteon piiriin tulevaisuudessa. Verotuksen massamenettelyluonteen huomioon ottaen sääntelyn tulisi tarvittaessa sallia automaattisen päätöksenteon käyttö laajemminkin kuin yleislaki mahdollisesti tulee sallimaan.

Lisätietoja antaa Matti Merisalo, matti.merisalo@vero.fi, puhelin 040 704 62 61.

Pääjohtaja

Markku Heikura

Johtava lakimies

Matti Merisalo